

Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Bilgi Ölçeği Türkçe Formunun Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması

Psychometric Properties of the Turkish Version of the Sexually Transmitted Diseases Information Scale: Validity and Reliability Study

^{id} Hacer YALNIZ DİLCEN^a, ^{id} Ebru BULUT^a, ^{id} Feyza DEMİR BOZKURT^b, ^{id} İlknur DOLU^b

^aBartın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik ABD, Bartın, Türkiye

^bBartın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği ABD, Bartın, Türkiye

Bu çalışmanın özeti, 5. Uluslararası Korumaya Doğum Lohusalık Kongresi'nde (17-20 Şubat 2022, Bolu) sözlü olarak sunulmuştur.

ÖZET Amaç: Cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBH), toplumun büyük bir kesimini ilgilendiren bir halk sorunu olup, bu hastalıkların yönetiminde toplumun CYBH yönünden bilgilendirilmesi ve bu bilgilerin değerlendirilmesi sağlığı koruyucu ve geliştirici uygulamalar açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada, Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Bilgi Ölçeği'nin (CYBHB-Ö) Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırma metodolojik desende bir çalışmadır. Çalışmanın verileri 2021-2022 eğitim öğretim yılında sağlık ile ilgili bölümlerde okuyan 488 öğrenciden web tabanlı uygulamalar (WhatsApp, Instagram, Facebook) aracılığı ile toplanmıştır. Katılımcılara katılımcı bilgi formu ve CYBHB-Ö uygulanmıştır. **Bulgular:** Ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,866 ile örneklem sayısı uygunluğu çok iyi aralıkta olduğu bulunmuştur. Uzmanlardan gelen görüşlerin değerlendirilmesi sonucunda kapsam geçerliği oranı 0,94 ve kapsam geçerlilik indeksi ise 0,97 saptanmıştır. Ölçeğin 25 madde ve 6 alt boyut birinci düzey faktöriyel yapısında elde edilen sonuçlar ile (χ^2 (258, N=488) $p<0,000$; χ^2 /serbestlik derecesi=1,712; χ^2 : 441,597; yaklaşık hataların ortalama karekökü=0,038; Karşılaştırmalı Uyum İndeksi=0,910; Uyum İyiliği İndeksi=0,934) iyi uyum sergilediği tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam Cronbach alfa kat sayısı 0,843 ile yüksek güvenilirlikte olduğu tespit edilmiştir. Spearman-Brown korelasyon değeri 0,828 ve Guttman Split-Half değeri 0,823 olarak hesaplanmış olup, bu değerler ölçeğin yarı güvenilirliği açısından yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. **Sonuç:** Bireylerin CYBH hakkında sahip oldukları bilgiyi ve farkındalığını değerlendirmek için standart bir ölçme aracının psikometrik özelliklerinin incelenmesinde, Türk kültürüne göre geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Ölçek sağlık profesyonellerinin CYBH bilgi düzeyleri ile ilgili çalışmalarda kullanılabilir.

ABSTRACT Objective: Sexually transmitted diseases are a public problem that concerns a large part of the society, and in the management of these diseases, informing the society about sexually transmitted diseases and evaluating this information have a very important place in terms of health protective and improving practices. In this study, it was aimed to examine the psychometric properties of the Turkish version of the Sexually Transmitted Diseases Information Scale. **Material and Methods:** The research is a methodological study. The data of the study were collected through web-based applications (WhatsApp, Instagram, Facebook) from 488 students studying in health-related departments in the 2021-2022 academic year. Participant information form and sexually transmitted diseases information scale were applied to the participants. **Results:** The Kaiser-Meyer-Olkin value of the scale was found to be 0.866 and the sample size was in a very good range. As a result of the evaluation of the opinions of the experts, the content validity rate was 0.94 and the content validity index was 0.97. With the results obtained in the first-order factorial structure of the scale with 25 items and 6 sub-dimensions (χ^2 (258, N=488) $p<0.000$; χ^2 /degree of freedom=1.712; χ^2 : 441.597; root mean square error of approximation=0.038; Comperative Fit Index=0.910; Goodness-of-Fit Index=0.934) found to be well-matched. The scale was found to be highly reliable with a total Cronbach alpha coefficient of 0.843. The Spearman-Brown correlation value was calculated as 0.828 and the Guttman Split-Half value as 0.823, which shows that the scale is at a sufficient level in terms of semi-reliability. **Conclusion:** In the examination of the psychometric properties of a standard measurement tool to evaluate the knowledge and awareness of individuals about sexually transmitted diseases, it was found to be valid and reliable according to Turkish culture. The scale can be used in studies related to the sexually transmitted diseases knowledge levels of health professionals.

Anahtar Kelimeler: Cinsel yolla bulaşan hastalıklar; bilgi; ölçek; geçerlilik; güvenilirlik

Keywords: Sexually transmitted diseases; information; scale; validity; reliability

Correspondence: Ebru BULUT

Bartın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik ABD, Bartın, Türkiye

E-mail: esert@bartin.edu.tr

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences.

Received: 15 Aug 2022

Received in revised form: 24 Oct 2022

Accepted: 24 Oct 2022

Available online: 27 Oct 2022

2536-4391 / Copyright © 2023 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBH), 30'dan fazla farklı bakteri, virüs ve parazitten kaynaklanan çoğunlukla cinsel temas yoluyla bulaşan çeşitli klinik sendromları ve enfeksiyonları ifade etmektedir.^{1,2} CYBH'ler her iki cinsiyette de akut hastalıklara, infertiliteye, sakatlık ve hatta ölüme neden olmaktadır.¹ CYBH özellikle aktif cinsel yaşamı olan erişkinlerde sık görülmektedir.³ Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre yılda 374 milyon yeni tedavi edilebilir CYBH vakasının görüldüğü tahmin edilmektedir.¹ CYBH'nin birçoğunu asemptomatik dönemde tespit edebilen hassasiyeti yüksek testler bulunmasına rağmen testlere özellikle orta ve düşük gelirli ülkelerde yaşayan insanlar, ulaşım ve ekonomik nedenlerle ulaşamamaktadır.⁴ Bununla birlikte CYBH'nin sık görülmesi, tedavi süreçlerinin uzun olması ekonomik yükü artırmaktadır. Bu nedenlerle CYBH'de tedavi edici yöntemlerin yerine sağlığı geliştirici ve koruyucu yöntemlerin artırılması oldukça önemlidir.^{5,6} CYBH'ye yönelik eğitim ve danışmanlık verilmesi, bireylerin CYBH'yi tanınmasını ve korunmasını sağlayabilir, cinsel partnerini de korumaya teşvik etme ihtimalini artırabilir.

CYBH'den primer korunmada sağlık profesyonelleri tarafından verilen kapsamlı cinsellik eğitimi ile korunma yöntemlerini teşvik etme ve kullanımı artırma, güvenli cinsel birliktelik, savunmasız ve riskli grupta yer alan bireyleri hedef alan müdahaleler gibi konularda danışmanlık hizmeti alma ve davranışsal eğitim müdahaleleri yer almaktadır. Sağlık ekibinin önemli birer üyesi olan ebe ve hemşireler, koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetleri alanlarında önemli sorumluluklar üstlenmektedir. Hem ülkemizde hem de dünyada önemli bir halk sağlığı sorunu olan CYBH ile ilgili ebe ve hemşireler, eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektedir.^{7,8}

Ülkemizde son yıllarda bireylerin CYBH'ye ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarını inceleyen araştırmalar hızla artmaktadır. Yapılan çalışmalarda, bireylerin CYBH'ye ilişkin bilgi düzeylerinin araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formları ve gözlem yöntemleriyle değerlendirildiği dikkat çekmektedir.⁸⁻¹² Toplumun CYBH'ye yönelik bilgi, farkındalık ve davranışlarını belirlerken, CYBH'den korunmada etkin yöntemleri ve uygulamaları içeren kapsamlı, geçerli ve güvenilir ölçüm araçlarına ge-

reksinim duyulmaktadır. Jaworski ve Carey, CYBH'nin küresel bir halk sağlığı sorunu hâline gelmesi ve tek bir CYBH'ye odaklanmadan küresel olarak en fazla görülen CYBH'nin bir arada değerlendirilmesinin gerektiği görüşünü ileri sürmüşlerdir.¹³ Bilgiyi sınıyan ölçekler, sağlık profesyonellerinin eğitiminde, grup içi ve gruplar arası karşılaştırılmalarını ve verilen eğitimlerin etkinliğinin değerlendirilmesini oldukça kolaylaştırmaktadır.

Bu amaçla, Jaworski ve Carey CYBH bilgisini ölçen ve değerlendiren kısa, anlaşılır Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Bilgi Ölçeği'ni (CYBHB-Ö) geliştirmişlerdir.¹³ Ölçeğin İngilizce dışında Arapça, İspanyolca, Farsça gibi pek çok dilde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları mevcuttur.^{5,14,15} Ülkemizde ve dünyada sonradan edinilen bağışıklık sistemi yetersizliği sendromu, insan papilloma virüsü [human papilloma virus (HPV)] gibi pek çok CYBH ile ilişkili bilgi, tutum ve davranışı değerlendirilen standart ölçekler bulunmaktadır.¹⁶⁻¹⁹ Bu tür standart araçlar, değerlendirilen bireylerin konuya ilişkin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemeyi mümkün kılmaktadır. Ülkemizde CYBH'nin genelini içeren ve bilgi düzeyini değerlendiren standart bir ölçeğe rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı, Jaworski ve Carey tarafından geliştirilen CYBHB-Ö'nün Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TİPİ

Bu çalışma, Jaworski tarafından geliştirmiş olan CYBHB-Ö'nün Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesi amacı ile yapılan metodolojik desende bir araştırmadır.

ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

CYBHB-Ö daha çok sağlık profesyonellerinin, CYBH konusunda sahip oldukları bilgiyi değerlendirmede kullanılan bir ölçek olması nedeniyle araştırmanın evrenini bir üniversitenin sağlık ile ilgili bölümlerde (hemşirelik, ilk ve acil yardım, evde hasta bakım, yaşlı bakım vb.) eğitim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmaya katılmaya gönüllü, 18 yaşından büyük olan ve web tabanlı iletişim araçlarını kullanan öğrenciler, olasılıklı örnekleme (random

sampling) yöntemlerinden “basit rastgele örnekleme yöntemi” ile çalışmaya alınmıştır. Veriler 2021-2022 eğitim öğretim yılında web ortamında uygulamalar aracılığıyla toplanmıştır. Literatürde ölçek uyarlama çalışmaları için farklı görüşler yer almaktadır.²⁰ En çok kabul gören yöntemlerden biri ölçekteki madde sayısının en az 5 veya 10 katı alınarak örneklem büyüklüğünün hesaplanmasıdır.^{21,22} Örneklem büyüklüğü madde sayısının 10 katı ile yapılan çalışmada, madde korelasyon ve madde yükleri düşük olduğu için veri toplanmaya devam edilmiştir. Bu çalışmada, 27 maddelik ölçeğin madde sayısının 18 katı olan 488 katılımcı örnekleme oluşturmuştur. Araştırmanın verileri katılımcı bilgi formu ve CYBHB-Ö, öğrencilerin daha rahat cevaplayabilmeleri için web tabanlı iletişim araçları kullanılarak toplanmıştır.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Katılımcı Bilgi Formu

Sağlıklı bireylerin; yaş, cinsiyet gibi tanıtıcı özellikleri ile CYBH’ye sahip olma durumunu ya da bu konudaki bilgi durumunu sorgulayan sorulardan oluşmaktadır.^{5,6,9}

CYBHB-Ö

Jaworski ve Carey tarafından 2007 yılında, genç erişkinlerin popülasyon için en büyük sağlık tehdidini oluşturan 6 cinsel yolla bulaşan hastalık (klamidya, genital herpes, gonore, hepatit B, insan bağışıklık yetmezliği virüsü ve HPV) hakkındaki bilgilerini ölçen bir CYBH bilgi ölçeği geliştirilmiş ve değerlendirilmiştir. CYBHB-Ö’nün “genel bilgi ve neden-tedavi” olmak üzere 2 alt boyutu ve 27 maddesi bulunmaktadır. Ölçeğin orijinal versiyonun iç tutarlılık katsayısı $\alpha=0,86$ ve test-tekrar test güvenilirliği $r=0,88$ olarak gösterilmiştir.

VERİLERİN TOPLANMASI

Verilerin anket formları, Office 365 formları kullanılarak web üzerinden çevrim içi olarak toplanmıştır (<https://forms.office.com/r/hSquQDJMTa>). Veri toplama araçları web tabanlı uygulamalar [Whatsapp, Instagram, Facebook (Meta, California, USA) gibi] üzerinden çevrim içi anket linki paylaşılmış, araştırma hakkında bilgi verilmiş, öğrenciler anketi dol-

durmaya davet edilmiştir. Araştırmanın verileri öz bildirim dayalı olarak toplanmıştır. Çevrim içi form oluşturulurken öğrencilerin bir kez yanıt vermeleri için standardizasyonlar yapılmış, her katılımcı için yalnızca bir yanıt alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

CYBHB-Ö’nün Türkçeye uyarlanması için ölçeği geliştiren araştırmacılardan biri olan Jaworski ile elektronik posta yolu ile iletişime geçilmiş ve yazılı izin alınmıştır. Araştırma, Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yürütülmüş olup, araştırmaya başlamadan önce Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan onay alınmıştır (tarih: 10 Haziran 2021, E-23688910-050.01.04-2100045627). Araştırmaya katılan kişilere, araştırmanın amacı ve elde edilen sonuçların hangi amaçlarla kullanılacağı hakkında bilgi verildikten sonra katılımcıların yazılı onamları alınmıştır.

VERİ ANALİZİ

Verilerin değerlendirilmesinde, IBM SPSS Statistics for Windows programının 25. versiyonu (IBM Corp., Armonk, N.Y., USA) ve AMOS soft-ware programının 24. versiyonu (Chicago: IBM SPSS) kullanılmıştır. Öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ve Barlett testi ile verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığı değerlendirilmiştir. Değişkenler arasındaki yapıyı ortaya çıkarmak için açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. AFA ile ortaya çıkan kuramsal yapının desteklenip desteklenmediğine test etmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla Cronbach alfa güvenilirlik analizi ve yarı-test güvenilirlik analizi yapılmıştır.

TÜRKÇE DİLİNE UYARLAMA SÜRECİ

Orijinal ölçek, her iki dili çok iyi bilen, ana dili Türkçe olan 4 kişi tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Çeviri sonrasında araştırmacılar tarafından en uygun ifadeler seçilerek, Türkçe ölçek oluşturulmuştur. Ölçeğin yeniden Türkçeden İngilizceye çevirisi; ana dili Türkçe olan, daha önce anketin İngilizce hâlini görmeyen, her iki dili iyi bilen 3 kişiye yaptırılmıştır. Türkçe oluşturulan ölçek ile orijinal ölçek karşılaştırılmış ve son şekli verilmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların yaş ortalaması 20,07±2,10 (minimum=18, maksimum=39) olup, %26,3'ü erkek, %73,7'si kadındır. Katılımcılar "CYBH konusunda bilgi sahibi misiniz" sorusuna ise %45,3'ü bilgim var ancak yeterli değil, %35,5'i çok az bilgim var şeklinde yanıt vermişlerdir.

ÖLÇEĞİN GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK BULGULARI

Kapsam ve Dil Geçerliliği

Türkçeleştirilen ölçeğin, kültürümüze ve dilimize uygunluğunu değerlendirmek için halk sağlığı ve ebelik ana bilim dallarından (Prof. Dr., Doç. Dr. ve Dr. öğretim üyesi) bu konuda çalışmaları olan 26 uzmana görüşü alınması için gönderilmiş fakat 4 uzmandan geri bildirim alınamamıştır. Toplamda 22 uzmanın görüşü değerlendirilmiştir. Bu kişilere araştırma hakkında bilgi verilerek; 27 maddelik ölçeği, madde içeriklerinin uygunluğu, ölçülmek istenen alanı karşılama durumu ve dil geçerliliği açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Lawshe tekniğine göre ölçekte yer alacak maddelerin kapsam geçerliliği oranı (KGO), kapsam geçerliliği indeksi (KGİ) ve dil geçerliliği tespiti amacıyla uzman görüşlerinden alınan geri bildirimler doğrultusunda elde edilen veriler KGO ve KGİ hesaplanarak nicel verilere dönüştürülmüştür.²³ "KGO= Ng/(N/2)-1" (Ng: Önemli, çıkarılmasını diyen uzman sayısı, N: Toplam uzman sayısı) formülü kullanılmıştır.²³ Çalışmaya ait toplam KGO 0,94 tespit edilmiştir. Ayrıca bu değerlendirmeye göre çalışmada ölçek maddelerinin KGO değerleri 0,80'in üzerinde olduğu belirlenmiş ve KGİ değeri 0,97 olarak tespit edilmiştir. KGO 0,05 anlamlılık düzeyinde uzman sayısı 10 olduğunda minimum değer kapsam geçerlilik ölçütü (KGÖ)=0,62 olması gerektiği ifade edilmektedir.²³ Elde edilen KGİ değerinin, KGÖ değerinden büyük olması ölçek maddelerinin kapsam geçerliliğinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu gösterir.^{23,24} Bu bilgiye göre CYBHB-Ö'nün kapsam ve dil geçerliliği anlamlıdır.

CYBHB-Ö'nün KMO değerinin 0,866 ile çok iyi aralıkta olduğu bulunmuştur. KMO değerinin çok iyi değerde olması, verilere uygulanacak faktör analizi sonuçlarının kullanılabilir olduğunu göstermektedir. Bartlett Sphericity testi sonucunda değiş-

kenlerin birbiri ile anlamlı düzeyde yüksek ilişkili olduğu ve verilerin faktör analizi uygulanmasına uygun olduğu tespit edilmiştir (c^2 : 2286,951, serbestlik derecesi (sd): 300, $p<0,000$).

Güvenilirlik Çözümlenmeleri

CYBHB-Ö'nün orijinalinde 27 maddelik 2 faktörlü yapısında toplam varyans %44 olarak açıklanmıştır. Çalışmada, 2 faktörlü yapısına AFA yapılmış, toplam varyansı %24 bulunmuştur. Toplam varyans düşük olduğu için alt boyut belirlemeden analiz yapılmıştır. Madde-toplam puan korelasyon katsayısının 0,30 ve üzerinde olması o ölçeğin iyi bir güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.²⁵ Yapılan analiz sonucunda Madde 2 ve Madde 11'in faktör yükleri 0,30'un altında olması nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin 25 madde ve 6 alt boyut ile açıklanan toplam varyansı %47,34 olarak tespit edilmiştir. Yapılan AFA'da Faktör 1 öz değeri 5,40 ve açıkladığı varyans %21,63, Faktör 2 öz değeri 1,61 ve açıkladığı varyans %6,47, Faktör 3 öz değeri 1,46 ve açıkladığı varyans %5,87, Faktör 4 öz değeri 1,14 ve açıkladığı varyans %4,56, Faktör 5 öz değeri 1,13 ve açıkladığı varyans %4,52, Faktör 6 öz değeri 1,06 ve açıkladığı varyans 4,27 olarak tespit edilmiştir (Tablo 1).

Ölçeğin F1 alt boyutunda madde korelasyon katsayısı 0,45-0,66, F2 alt boyutunda ise 0,56-0,69, F3 alt boyutunda 0,45-0,66, F4 alt boyutunda 0,52-0,66, F5 alt boyutunda 0,42-0,75, F6 alt boyutunda 0,44-0,71 arasında bulunmuştur (Tablo 1).

Yapı Geçerliliği

Ölçeğin DFA 25 madde ve 6 alt boyut birinci düzey faktöriyel yapısında elde edilen sonuçlar ile (c^2 (258, N=488) $p<0,000$; $c^2/sd=1,712$; c^2 : 441,597; yaklaşık hataların ortalama karekökü [root mean square error of approximation (RMSEA)]=0,038; Karşılaştırmalı Uyum İndeksi [Comperative Fit Index (CFI)]=0,910; Uyum İyiliği İndeksi [Goodness-of-Fit Index (GFI)]=0,934) iyi uyum sergilediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, araştırmadan elde edilen verilerin CYBHB-Ö'nün öngörülen kurumsal yapısı (6 faktörlü model) ile uyumlu olduğunu göstermektedir (Şekil 1).

Ölçeğin 25 maddeden oluşan maddeleri dengeli olarak dağılmaktadır. Faktörlere dağılan maddelerin

TABLO 1: Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Bilgi Ölçeği'nin açımlayıcı faktör analizine ilişkin veriler.

M	Madde içerikleri	F 1- Genel Bilgi	F2- Tedavi ve korunma	F3- Bulaş ve korunma	F4- Etken	F5- Semptom	F6- Neden sonuç
4	Bir kişinin cinsel yolla bulaşan herhangi bir hastalığı varsa HIV'e (AIDS) yakalanması daha kolaydır.	0,658					
6	Anal yolla cinsel ilişki, bireyin hepatit B'ye yakalanma riskini artırır.	0,458					
9	Genital herpesi (genital uçuk) olan bir kadın bu enfeksiyonu doğum sırasında bebeğine bulaştırabilir.	0,540					
12	HPV genital siğillere sebep olabilir.	0,556					
13	Prezervatif kullanmak, bir kişiyi HIV bulaşmasına karşı koruyabilir.	0,451					
14	HPV kadınlarda kansere yol açabilir.	0,627					
27	Hepatit B'den korunmak için aşı vardır.	0,537					
3	Gonorenin (bel soğukluğu) tedavisi vardır.		0,560				
8	Klamidiyanın tedavisi vardır.		0,693				
19	Gonoreden (bel soğukluğundan) korunmak için aşı vardır.		0,614				
22	Klamidya'dan korunmak için aşı vardır.		0,570				
18	Eğer bir kişinin HIV testi pozitif ise o test aynı zamanda kişinin ne derecede hasta olduğunu da gösterebilir.			0,584			
21	Genital herpesi (genital uçuk) olan bir kişi ancak açık yaralar varsa cinsel partnerine/eşine enfeksiyon bulaştırabilir.			0,484			
24	Geçmişte gonore (bel soğukluğu) geçiren biri hastalığa karşı bağışıklık kazanır.			0,445			
26	Bir erkek cinsel ilişki sonrası genital bölgesini yıkayarak kendini genital siğillerden koruyabilir.			0,661			
1	Genital herpesin (genital uçuk) sebebi HIV'i (AIDS) meydana getiren virüs ile aynıdır.				0,522		
5	HPV sebebi HIV'i (AIDS) meydana getiren virüs ile aynıdır.				0,607		
25	HPV, HIV'e (AIDS) neden olabilir.				0,664		
10	Bir kadın vücudunu gözlemleyerek gonore (bel soğukluğu) olup olmadığını söyleyebilir.					0,543	
15	Bir erkeğin genital siğile yakalanması için vajinal yolla seks yapması gerekir.					0,416	
20	Bir kadın cinsel yolla bulaşan bir hastalığı olup olmadığını vücudundaki değişikliklere bakarak anlayabilir.					0,746	
23	Bir erkek hepatit B olup olmadığını bedenindeki değişiklikler ile anlayabilir.					0,697	
7	HIV (AIDS) enfeksiyonundan kısa süre sonra bireylerin cinsel organlarında (penis ya da vajina) açık yaralar meydana gelir.						0,569
16	Cinsel yolla bulaşan hastalıklar, erkeklerde kadınlara göre daha ciddi sağlık problemlerine yol açabilir.						0,445
17	Bir kadının vajinasından kötü kokulu bir akıntı gelirse klamidya enfeksiyonu olduğunu söyleyebilir.						0,712
Öz değer		5,40	1,61	1,46	1,14	1,13	1,06
Açıklanan varyans toplam (%47,34)		21,63	6,47	5,87	4,56	4,52	4,27
Cronbach alfa toplam=0,843							

AIDS: Sonradan edinilen bağışıklık sistemi yetersizliği sendromu; HIV: İnsan bağışıklık yetmezliği virüsü; HPV: İnsan papilloma virüsü.

sayısının 3'ten az olmaması ölçeğin olumlu özelliklerinden biri olarak değerlendirilir.^{26,27}

Tablo 2 incelendiğinde, χ^2/sd , RMSEA ve Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeks değeri, CFI, GFI ve Tucker-Lewis İndeks değerlerinin kabul edilebilir uyumunu göstermektedir. Yapılan analizlerin sonucunda ölçeğin 6 faktörlü 25 maddelik özgün yapısının psikometrik incelemesinde, Türk kültürüne de uyumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

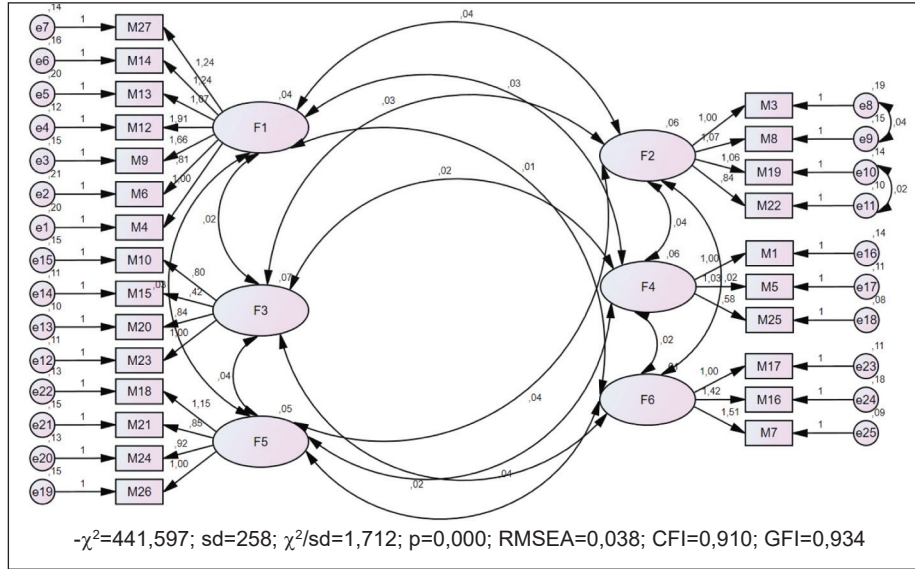
Güvenirlilik Bulguları

CYBHB-Ö'nün güvenilirliği için iç tutarlılık kat sayısına bakılmıştır. Bunun için ilk olarak Cronbach alfa kat sayısı ölçülmüştür. Ölçeğin toplam Cronbach alfası 0,843 olarak bulunmuştur. CYBHB-Ö'nün iç tutarlılık katsayısı Cronbach alfasının yüksek güvenilirlikte olduğunu göstermektedir.

Test yarılama güvenilirlik analizi sonucuna göre Spearman-Brown korelasyon değeri 0,828 ve Guttman Split-Half değeri 0,823 olarak hesaplanmış olup, bu değerler ölçeğin yarı güvenilirliği açısından yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir (Tablo 3).

TARTIŞMA

CYBH'den korunmak ve bu hastalıkların toplumdaki insidansını düşürmek için en etkili yolların başında, bireyleri CYBH ve korunma yollarına dair bilgilendirmek gelmektedir.^{14,28,29} Bu nedenle ülkeler ve çeşitli sağlık örgütleri özellikle CYBH'ye yönelik bilgi düzeyini artırmak ve toplum sağlığını korumak için çeşitli eğitim programları geliştirmişlerdir. Ancak bireylerin sahip oldukları bilgiyi ve farkındalığını değerlendirmek için standart bir ölçme aracına ihtiyaç

ŞEKİL 1: Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Bilgi Ölçeği'nin birinci düzey faktöriyel yapısı.

sd: Serbestlik derecesi; RMSEA: Yaklaşık hataların ortalama karekökü; CFI: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi; GFI: Uyum İyiliği İndeksi.

TABLO 2: Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Bilgi Ölçeği'nin uyum indeksleri ve ölçek değerleri.

Uyum indeksleri	İyi uyum	Kabul edilebilir uyum	Ölçek değerleri
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$	1,712
p değeri	$0,01 < p \leq 0,05$	$0,05 < p \leq 1,00$	0,000
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 1,0$	0,038
AGFI	$0,90 \leq AGFI \leq 1,0$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$	0,917
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1,0$	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	0,910
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1,0$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	0,934
TLI	$0,95 \leq TLI \leq 1,0$	$0,80 \leq TLI \leq 0,95$	0,896

sd: Serbestlik derecesi; RMSEA: Yaklaşık hataların ortalama karekökü; AGFI: Düzeltmiş Uyum İyiliği İndeksi; CFI: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi; GFI: Uyum İyiliği İndeksi; TLI: Tucker-Lewis İndeksi.

TABLO 3: Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Bilgi Ölçeği Spearman-Brown ve Guttman Split-Half değerlerine ilişkin verileri.

Cronbach alfa	1.	Yarı	Değer	0,736
		Madde toplamı		13 ^a
	2.	Yarı	Değer	0,733
		Madde toplamı		12 ^b
		Toplam madde sayısı		25
Yarılar arası korelasyon				0,707
Spearman-Brown korelasyonu		Eşit uzaklık		0,828
		Eşit olmayan uzaklık		0,829
Guttman Split-Half korelasyonu				0,823

a: Ölçek maddeleri: M1, M3, M4, M5, M6, M7, M8, M9, M10, M12, M13, M16, M17.

b: Ölçek maddeleri: M13, M14, M15, M16, M17, M18, M19, M20, M21, M22, M23, M24, M25, M26, M27.

duyulmaktadır. Bu amaçla, Jaworski ve Carey tarafından geliştirilen CYBHB-Ö'nün Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelendiği bu çalışmada, CYBHB-Ö geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Faktör

analizinin uygunluğu, değişkenler arasındaki korelasyonları ölçen bir uygunluk testi olan KMO testi ile yapılmıştır. KMO değerleri 0,90-1,00 ise mükemmel; 0,80-0,89 ise çok iyi; 0,70-0,79 ise iyi; 0,60-0,69 ise

orta; 0,50-0,59 arasında ise zayıf korelasyon kabul edilmektedir.³⁰ Çalışmada, KMO değeri 0,87 olduğundan dolayı faktör analizi için örneklem büyüklüğünün de yeterli ve çok iyi olduğu söylenilebilir. Bu verilere göre faktör analizi yapısına uygun bir korelasyon yapısına sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach alfa değeri 0,843 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin orijinal versiyonunda iç tutarlılık kat sayısı 0,86 iken, ölçeğin uyarlanan diğer versiyonlarında 0,84 ve 0,74 olan Cronbach alfa değeri çalışma ile benzer olduğu bulunmuştur.^{5,14} Cronbach alfa ölçek maddelerinin homojenliğinin ve iç tutarlılığını gösteren bir parametredir.³¹ Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı ne kadar yüksek olursa, ölçek maddelerinin ölçüde birbirleriyle tutarlı ve ölçeğin aynı özelliğini öğelerini yorumlayan maddelerden oluştuğu varsayılır.³² Tavşancıl, bir ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı güvenilirlik değerlerini “0,80-1,00 aralığında ise mükemmel güvenilirlik, 0,60-0,80 aralığında ise oldukça güvenilir, 0,40-0,60 aralığında ise düşük güvenilirlik” şeklinde ifade etmiştir.³¹ Bu bilgiler doğrultusunda çalışmadaki Cronbach alfa değeri (0,843) ölçeğin mükemmel güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin orijinalinde 27 madde ve 2 alt boyutu yapısında toplam varyansı %44 bulunmuştur. Çalışmada ise 2 alt boyutlu yapısında toplam varyansı %24 bulunmuştur. Toplam varyans çok düşük olduğu tespit edilmiştir. Tekrar yapılan analizde 25 madde ve 6 boyutlu alt yapısı toplam varyansı %47,34 bulunmuştur. Ölçeğin orijinal yapısındaki bu farklılık kültürel etkenlerden kaynaklanabilir. Açıklanan toplam varyans oranı ne kadar büyükse faktör yapısının da o kadar güçlü olduğu ifade edilse dahi %40-60 olması yeterli olarak kabul görmektedir.²¹ Ölçeğin 6 faktörlü yapısı orijinal ölçeğin toplam varyansı üstündedir. Diğer ülkelerdeki ölçek geçerlilik çalışmalarında varyans sonuçlarına ulaşamadığı için tartışılmamıştır. Öz değeri 1’den büyük olan faktörler anlamlı kabul edilir.³³ Çalışmada alt boyutların öz değerleri 1’den büyük olması kabul edilebilir olduğunu göstermektedir.

DFA, genellikle ölçek geliştirme ve geçerlilik analizlerinde kullanılan veya önceden belirlenmiş bir yapının doğrulanmasını amaçlayan, sıkça kullanılan

ve araştırmacılara önemli kolaylıklar sağlayan bir analiz yöntemidir.³³ DFA 25 madde ve 6 alt boyut birinci düzey faktöriyel yapısında uyum iyilikleri (c^2 (258, N=488) $p<0,000$; $c^2/sd=1,712$; c^2 : 441,597; RMSEA=0,038; CFI=0,910; GFI=0,934) bulunmuştur. c^2 değeri modelin uygunluğunu test etmek amacıyla kullanılan ve doğrudan örneklem büyüklüğü ile ilişkili olan önemli bir ölçümdür. Uygun bir modelin $p<0,005$ ’te anlamsız sonuçlar vermesi beklenir ancak örneklem sayısı 50’nin üzerinde olduğu durumlarda çoğunlukla modelin uygunluğunu reddeder.³⁴ Dolayısıyla c^2 değerini tek başına değerlendirmek uygun görünmemektedir. Bu yetersizlik nedeniyle c^2 değerinin sd ’den arındırılarak c^2/sd hesaplanması önerilmektedir. c^2/sd eşik değerinde ortak bir görüş olmasa da genel kabul gören sınır $c^2/sd=2$ olarak ifade edilmektedir.³³ Bu bilgilere göre $c^2/sd=1,712$ ile CYBHB-Ö iyi uyum sergilediği görülmektedir. RMSEA ölçekte bilinmeyen fakat optimum şekilde planlanan parametrelerin, ana kütleli kovaryans matrisi ile uyumluluk düzeyi hakkında bilgi veren önemli bir istatistiktir değerdir.³⁵ RMSEA eşik değeri geçmişten günümüze farklı şekillerde yorumlanmıştır. Ancak son yıllarda %95 güven aralığında 0,03-0,08 arası değer alan modelin iyi uyum sergilediği kabul edilmektedir.³³ Çalışmada 0,038 olarak test edilen RMSEA değeriyle ölçek uyumunun iyi olduğu söylenebilir. GFI analizi c^2 analizinin örneklem büyüdükçe yükselmesi sorununu ortadan kaldırmak amacıyla yapılan ve örnek büyüklüğüne daha az duyarlı olan bir analizdir. GFI istatistiği 0-1 arası değer almaktadır ve sd ile ters orantılı olarak hareket eder. Geleneksel olarak GFI için 0,90 eşik değer olarak kabul edilmektedir.³³ Bu bağlamda, CYBHB-Ö GFI değeri 0,934 ile iyi uyum gösterdiği görülmektedir. CFI 0-1 arasında değer alan 0 modelini örneklem kovaryans matrisi ile kıyaslayarak sonuç elde eden ve en çok kabul gören istatistiklerden biridir. CFI değeri 0,90-0,95 arası değerler iyi uyum değerlerini ifade etmektedir.³³ Bu bilgilere göre CFI değeri 0,91 olarak tespit edilen CYBHB-Ö’nün iyi uyum sergilediği görülmektedir.

SONUÇ

Yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda 25 maddelik 6 alt boyutlu CYBHB-Ö’nün Türk kül-

türüne kabul edilebilir düzeyde uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin özellikle sağlık bilimleri fakültesi ile sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerine ve sağlık profesyonellerine verilen CYBH'ye yönelik eğitimler sonucunda katılımcıların bilgi düzeylerini değerlendirmede kullanılacak önemli bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Bilgi Ölçeği daha çok sağlık profesyonelleri ve sağlık alanı öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklara ilişkin bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik uyarlanmış bir ölçektir (Ek 1). Ancak ölçeğin Türk toplumunun tamamına uygunluğunu değerlendirebilmek için daha geniş örneklem grubu ile yeni çalışmaların yapılması önerilebilir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma hazırlanırken tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

EK 1: Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Bilgi Ölçeği.

No	Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Bilgi Ölçeği	Doğru	Yanlış	Bilmiyorum
1	Genital herpesin (genital uçuk) sebebi HIV'i (AIDS) meydana getiren virüs ile aynıdır.			
2	Gonorenin (bel soğukluğu) tedavisi vardır.			
3	Bir kişinin cinsel yolla bulaşan herhangi bir hastalığı varsa HIV'e (AIDS) yakalanması daha kolaydır			
4	Human papilloma virüs (HPV) sebebi HIV'i (AIDS) meydana getiren virüs ile aynıdır.			
5	Anal yolla cinsel ilişki, bireyin hepatit B'ye yakalanma riskini artırır.			
6	HIV (AIDS) enfeksiyonundan kısa süre sonra bireylerin cinsel organlarında (penis ya da vajina) açık yaralar meydana gelir.			
7	Klamidyanın tedavisi vardır.			
8	Genital herpesi (genital uçuk) olan bir kadın bu enfeksiyonu doğum sırasında bebeğine bulaştırabilir.			
9	Bir kadın vücudunu gözlemleyerek gonoreni (bel soğukluğu) olup olmadığını söyleyebilir.			
10	Human papilloma virüs (HPV) genital siğillere sebep olabilir.			
11	Prezervatif kullanmak, bir kişiyi HIV bulaşmasına karşı koruyabilir.			
12	Human papilloma virüs (HPV) kadınlarda kansere yol açabilir.			
13	Bir erkeğin genital siğile yakalanması için vajinal yolla seks yapması gerekir.			
14	Cinsel yolla bulaşan hastalıklar, erkeklerde kadınlara göre daha ciddi sağlık problemlerine yol açabilir.			
15	Bir kadının vajinasından kötü kokulu bir akıntı gelirse klamidya enfeksiyonu olduğunu söyleyebilir.			
16	Eğer bir kişinin HIV testi pozitif ise o test aynı zamanda kişinin ne derecede hasta olduğunu da gösterebilir.			
17	Gonorenden (bel soğukluğundan) korunmak için aşı vardır.			
18	Bir kadın cinsel yolla bulaşan bir hastalığı olup olmadığını vücudundaki değişikliklere bakarak anlayabilir.			
19	Genital herpesi (genital uçuk) olan bir kişi ancak açık yaralar varsa cinsel partnerine/eşine enfeksiyon bulaştırabilir.			
20	Klamidyadan korunmak için aşı vardır.			
21	Bir erkek hepatit B olup olmadığını bedenindeki değişiklikler ile anlayabilir.			
22	Geçmişte gonore (bel soğukluğu) geçiren biri hastalığa karşı bağışıklık kazanır.			
23	Human papilloma virüs (HPV) HIV'e (AIDS) neden olabilir.			
24	Bir erkek cinsel ilişki sonrası genital bölgesini yıkayarak kendini genital siğillerden koruyabilir.			
25	Hepatit B'den korunmak için aşı vardır.			

AIDS: Sonradan edinilen bağışıklık sistemi yetersizliği sendromu; HIV: İnsan bağışıklık yetmezliği virüsü.

Ölçekte her maddeye verilen doğru yanıt 1 puan, yanlış ya da bilmiyorum yanıtları ise 0 puandır. Ölçekten toplam alınacak en yüksek puan 25 olup en düşük puan 0'dır.

Ölçekte "doğru" seçeneği seçildiğinde cevabı doğru olan maddeler; 2, 3, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 25

Ölçekte "yanlış" seçeneği seçildiğinde cevabı doğru olan maddeler; 1, 4, 6, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24.

KAYNAKLAR

- World Health Organization [Internet]. © 2022 WHO [Cited: June 22, 2022]. Sexually transmitted infections. Available from: [\[Link\]](#)
- Workowski KA, Bolan GA; Centers for Disease Control and Prevention. Sexually transmitted diseases treatment guidelines, 2015. MMWR Recomm Rep. 2015;64(RR-03):1-137. Erratum in: MMWR Recomm Rep. 2015;64(33):924. [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Yıldız S. Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve hemşirelik bakımı içinde. Görak G, Savaşer S, Yıldız S, editörler. Bulaşıcı Hastalıklar Hemşireliği. 2. Baskı. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri; 2018. p.199-228.
- Bae S, Lee G. AASU guidelines 2021 revision sexually transmitted infection (STIs) diagnostic strategy for STI. J Infect Chemother. 2022;28(2):135-41. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
- Pourmarzi D, Sharami SH. Midwives' educational needs and knowledge about sexually transmittable infections in the Islamic Republic of Iran. East Mediterr Health J. 2017;23(9):611-8. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
- Karaköse A, Aydın S. Genç erkeklerin cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkındaki bilgi düzeyinin incelenmesi [Evaluation of young men's level of knowledge about sexually transmitted diseases]. The New Journal Of Urology. 2011;6(1):33-9. [\[Link\]](#)
- Kerimoğlu G, Üstündağ A. Ergenlik döneminde cinsel eğitimin önemi [The importance of sexual education during adolescence]. Sağlık ve Toplum Dergisi. 2014;24(1):8-14. [\[Link\]](#)
- Kurt A, Dereli Yılmaz S. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin HIV/AIDS hakkındaki bilgi düzeyleri ve bilgi kaynakları [The levels of knowledge and sources of information on HIV/AIDS of university healthscience students]. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi. 2012;9(3):47-52. [\[Link\]](#)
- Aykan ŞB, Altındiş M, Ekerbiçer H, Aslan FG, Altındiş S. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımı ve cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili farkındalıkları [University students awareness of sexually transmitted diseases and use of social media]. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017;3(1):1-5. [\[Crossref\]](#)
- Elkin N. Üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgilerinin araştırılması [Investigation on the knowledge of undergraduate students' about sexually diseases]. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2015;8(1):1-14 [\[Link\]](#)
- Karasu F, Göllüce A, Güvenç E, Dadük S, Tuncel T. Hemşirelik öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkındaki bilgilerinin incelenmesi [Investigation of nursing students's information about sexually transmitted diseases]. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi. 2017;5(1):1-15. [\[Link\]](#)
- Yaşar Ö, Dikoğlu Buluş M, Özsezer Kaymak G, Er Güneri S. Üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgi ve görüşlerinin incelenmesi [Investigation of knowledge and opinions about sexually transmitted diseases of university students]. JAREN. 2019;5(1):53-8. [\[Link\]](#)
- Jaworski BC, Carey MP. Development and psychometric evaluation of a self-administered questionnaire to measure knowledge of sexually transmitted diseases. AIDS Behav. 2007;11(4):557-74. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Albarghali MA, Othman BA. A cross-sectional study on the knowledge of sexually transmitted diseases among young adults living in Albaha, Saudi Arabia. Int J Environ Res Public Health. 2020;17(6):1872. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Teixeira L, Figueiredo V, Mendoza-Sassi R. Adaptação transcultural do Questionário sobre Conhecimento de Doenças Sexualmente Transmissíveis para o português brasileiro. Jornal Brasileiro de Psiquiatria. 2015;64(3):247-56. [\[Crossref\]](#)
- Aydemir N, Yakın İ, Arslan HS. AIDS bilgi ve tutum ölçeklerinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin sınanması [Developing AIDS knowledge and AIDS attitude scales and assessing their reliability and validity]. Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology. 2018;38(1):73-93. [\[Crossref\]](#)
- Carey MP, Schroder KE. Development and psychometric evaluation of the brief HIV Knowledge Questionnaire. AIDS Educ Prev. 2002;14(2):172-82. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Demir F. Human Papilloma Virüsü Bilgi Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği [Yüksek lisans tezi]. Ankara: Sağlık Bilimleri Üniversitesi; 2019. Erişim tarihi: 23.06.2022 [\[Link\]](#)
- Waller J, Ostini R, Marlow LA, McCaffery K, Zimet G. Validation of a measure of knowledge about human papillomavirus (HPV) using item response theory and classical test theory. Prev Med. 2013;56(1):35-40. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
- Çolak E, Fer S. Öğrenme yaklaşımları envanterinin dilsel eşdeğerlik, güvenilirlik ve geçerlik çalışması [The bilingual equivalence, validity and reliability of the learning process questionnaire]. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2007;16(1):197-212. [\[Link\]](#)
- Tavşancıl E. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. 1. baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2002.
- Özdemir N, Buzlu S. Hemşire Karşılıklı Bağımlılık Ölçeği Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması [The Turkish validity and reliability study of the Nurse Codependency Questionnaire]. J Psychiatric Nurs 2020;11(1):35-40. [\[Crossref\]](#)
- Lawshe CH. A quantitative approach to content validity. Personnel Psychology. 1975;28(4):563-75. [\[Crossref\]](#)
- Ayre C, Scally AJ. Critical values for Lawshe's content validity ratio: revisiting the original methods of calculation. Measurement and Evaluation in Counseling and Development. 2014;47(1):79-86. [\[Crossref\]](#)
- Büyükcöktürk Ş. Testlerin geçerlik ve güvenilirlik analizlerinde kullanılan bazı istatistikler. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. 15. Baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2011. p.167-82.
- Raubenheimer J. An item selection procedure to maximise scale reliability and validity. Journal of Industrial Psychology. 2004;30(4):59-64. [\[Crossref\]](#)
- Kaptan O. Öğretmen Eşitlik Algısı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik çalışması [Teachers' Perception of Equality Scale: a study of validity and reliability]. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES). 2020;53(2):637-64. [\[Link\]](#)
- El-Tholoth HS, Alqahtani FD, Aljabri AA, Alfaryan KH, Alharbi F, Al-howaimil AA, et al. Knowledge and attitude about sexually transmitted diseases among youth in Saudi Arabia. Urol Ann. 2018;10(2):198-202. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Folasayo AT, Oluwasegun AJ, Samsudin S, Saudi SN, Osman M, Hamat RA. Assessing the knowledge level, attitudes, risky behaviors and preventive practices on sexually transmitted diseases among university students as future healthcare providers in the central zone of Malaysia: a cross-sectional study. Int J Environ Res Public Health. 2017;14(2):159. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Büyükcöktürk Ş. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum. 5. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık; 2005.
- Tavşancıl E. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. 5. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2014.

32. Erbil N, Bakır A. Meslekte profesyonel tutum envanterinin geliştirilmesi [Developing inventory of professional attitude at occupation]. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 2009;6:290-302. [\[Link\]](#)
33. Yaşlıoğlu MM. Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması [Factor analysis and validity in social sciences: application of exploratory and confirmatory factor analyses]. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi. 2017;46(0):74-85. [\[Link\]](#)
34. Hu LT, Bentler PM. Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal. 1999;6(1):1-55. [\[Cross-ref\]](#)
35. Byrne BM. Structural Equation Modeling with AMOS Basic Concepts, Applications, and Programming (Multivariate Applications Series). 2nd ed. New York: Routledge/Taylor & Francis Group; 2011. [\[Link\]](#)